

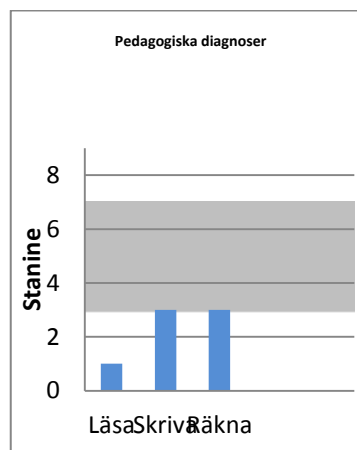
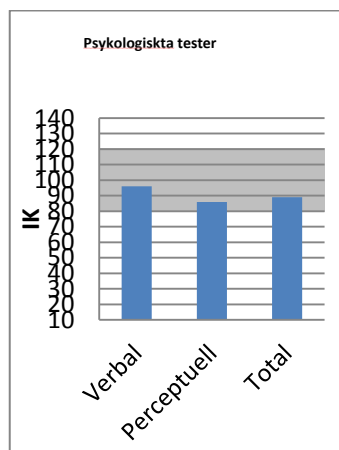
Författarpresentation

Eva Pennegård är mellanstadielärare och specialpedagog med vidareutbildning inom bland annat handledning och symbolpedagogik. Eva brinner för skolutveckling och att bidra till att skolan ska vara en god plats för alla elever. Eva har sedan 1980 arbetat som lärare, specialpedagog och biträdande rektor och biträdande utvecklingsledare inom Part. Idag arbetar hon som pedagogisk utvecklare på Dalhemsskolan i Helsingborg.

Elevhälsa på vetenskaplig grund

Utsikterarbetet som pågick i fem år var ett utvecklingsarbete i preventiv samverkan mellan städernas mjuka förvaltningar i Helsingborg och Landskrona stad. Utvecklingsarbetet drevs av Part, www.partinfo.se under åren 2008 – 2013. Arbetshypotesen var att om man på allvar skulle kunna påverka elevers förutsättningar till ett bra liv borde man arbeta förebyggande med att se till att eleverna klarade sin utbildning på ett tillfredställande sätt. Elever som inte lyckas med sin utbildning löper stor risk att få ett mindre lyckat liv, kortare livslängd, lägre inkomst och sämre hälsa, *Social rapport 2010*. Satsningen inom Utsikter föregicks av ett försök gällande familjehemsplacerade elever, Skolfam, www.skolfam.se och upplägget var i stort sett en replikering av det arbetet, *Skolprojekt inom familjehemsvården*.

På tre skolor i Helsingborg erbjöds elever till föräldrar med långvarigt försörjningsstöd en förstärkt skoltjänst i samverkan mellan skola, socialtjänst, kulturförvaltning och region Skåne inom en organisationen Part, preventivt arbete tillsammans. Ett team med specialpedagog och skolpsykolog rekryterades och fick som uppdrag att kartlägga eleverna förutsättningar att lära samt deras resultat i skolan med hjälp av standardiserade tester. Utifrån detta resultat hade man som uppgift att göra en analys och ta fram en handlingsplan för verksamheternas stöd till varje elev. Försöket pågick i två år och när projektiden var slut gjordes en ny kartläggning för att kunna utvärdera insatsen och dess effekter. Effekterna var intressanta.

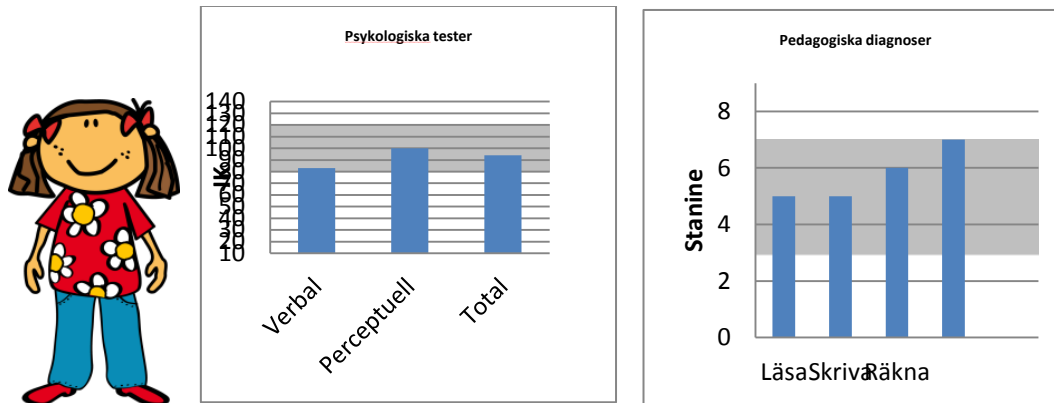

Bildtext: testtillfälle 1 för en elev. Man ser att flickans förutsättningar för lärande ligger inom det normala men att hon underpresterar på pedagogiska tester.

Resultatet gav indikationer på att verksamhetens stöd till dessa elever förändrades under försökets två år. Förväntningarna på att eleverna skulle klara skolan ökade och insatserna från övriga aktörer blev mer inriktade på skolarbete än som tidigare varit på föräldrarnas förmåga och elevernas sociala

problem. Vi vet sen tidigare vad förväntningar kan göra för att påverka, *Pygmalion in the classroom*. I vårt fall kunde vi se att ändrade förväntningarna också skedde hos lärarna och verksamheten. Man fick högre förväntningar på sig själv. Det blev självklart att man skulle nå högre resultat med alla eleverna.

Två år senare kunde ett resultat se ut på det här viset istället!

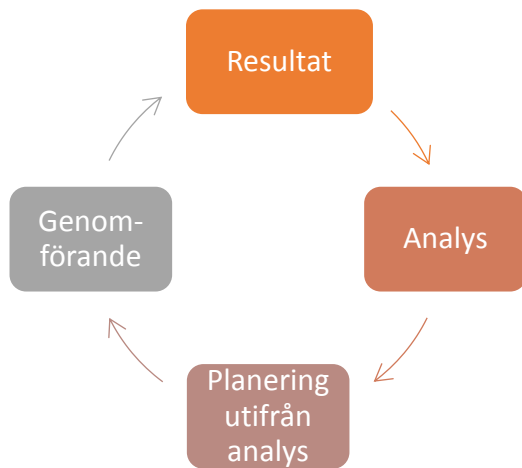
Bildtext; två år senare vid testtillfälle 2 ser vi att flickan presterar i nivå med sina förutsättningar.

Arbetsgången i Utsikter var att utifrån resultatet från kartläggningen göra en analys av elevens behov och av verksamheternas behov av att anpassa sina tjänster till dessa behov. Under projekttiden följde teamet sedan elevens utveckling systematiskt och hade uppföljning med jämna mellanrum. Även uppföljningarna grundade sig på mätningar med hjälp av standardiserade tester. Detta för att med någorlunda säkerhet kunna uttala sig om huruvida eleven utvecklades bättre än tidigare. Alltså på ett så seriöst sätt som möjligt ta reda på om undervisning eller annan stödjande verksamhet hade den effekt man förväntat sig.

Arbets sättet liknar i mångt och mycket skolans inre elevhälsoarbete men skiljer sig genom det systematiska mätandet och det tvärspektoriella perspektivet på insatserna. Teamet runt eleverna var förutom de anställda i projektet skolans egen personal, lärare, rektor, specialpedagog samt föräldrar. Dessutom var eleverna inte hämtade ur ett problemperspektiv utan erbjöds tjänsten endast pga av att familjen levde med långvarigt försörjningsstöd.

Resultatet gav indikationer på att verksamhetens stöd till dessa barn förändrades under försökets två år. Förväntningarna på att barnen skulle klara skolan ökade och insatserna från övriga aktörer blev mer inriktade på skolarbete än som tidigare varit på föräldrarnas förmåga och elevernas sociala problem.

Vi hade under projektiden också möte på ledningsnivå där vi hanterade olika frågor kring utvecklingsbehov som synliggjordes under arbetets gång. Projektarbeten med estetiska lärprocesser i samverkan med kulturförvaltningen tog form utifrån de behov vi såg hos eleverna och skolan. Behov av nya och mer långsiktiga insatser från socialtjänsten synliggjordes och nya projektidéer växte fram.

Bildtext, Arbetet bygger på faserna som finns i ett systematiskt kvalitetsarbete, vi mäter något, vi analyserar det resultatet, vi gör en ny planering utifrån vad vi sett och kommit fram till, vi genomför och så börjar det om igen.

Skolornas rektorer upplevde ett stöd i sitt elevhälsoarbete genom Utsikter och såg möjligheter att forma ett förebyggande och främjande arbete i enlighet med nya skollagen. Idén att forma arbetet runt alla elever i behov av elevhälsans stöd på ett liknande sätt som i Utsikter växte fram. Det blev möjligt att under arbetets gång kunna identifiera framgångsrika arbetsätt eller mindre effektiva arbetsätt. Man kunde få ett gott beslutsunderlag med hjälp av det systematiska arbetet.

Nästa steg i arbetet blev att pröva hur det kunde fungera att arbeta på gruppnivå på ett liknande sätt. De sju skolorna som ingick i Utsikter fick möjlighet att delta i ett folkhälsofinansierat forskningsprojekt som skulle undersöka hur hälsa och utbildningsresultat hängde ihop, *Systematiskt arbete med utbildning och hälsa*. För att man lätt skulle kunna se resultatet utvecklades, inspirerat av en skola i Helsingör, ett arbetsätt med "färgkartor" som visade resultatet på vad undervisningen hade lett till. Samma standardiserade tester som använts på individnivå användes nu i hela klasser men protokollfördes i Exceldokument som var programmerade och visade resultat i färger. Med hjälp av dessa visuella tabeller fick vi en god bild av nuläget på gruppnivå och kunde också gå in och analysera på individnivå vid behov.

Grönt indikerar att undervisningen lyckats mycket bra, gul färg att den varit ok, och röd färg att den inte varit särskilt lyckad. I dessa färgkartor fick läraren en snabb blick för hur väl eleverna svarat på lärmiljön och undervisningen. Var det mycket rätt fanns det stort behov av att förändra och utveckla lärmiljön och en analys av vad som skulle behöva göras och vilka hinder som fanns kunde ta sin utgångspunkt i denna karta. Rektor och specialpedagoger fick en snabb överblick och kunde förstå och möta lärarens behov bättre. Dessutom kunde nästa mätning användas som en effektutvärdering på den pedagogiska planering som tagits fram. Detta innebar att läraren fick en konstruktiv feedback på sin verksamhet som tillsammans med övrig professionell bedömning av elevernas kunskapsutveckling upplevdes som väldigt kittlande och stimulerande. Pedagoger berättade att de i början kände sig lite skärrade och att de var rädda för att de skulle bli kontrollerade. I en mellanperiod upplevde de att de med skräckblandad förtjusning tog sig ann sin resultat för att i slutet av projektiden vara rörande överens om att det upplevde det som väldigt sporrande att se och analysera sina resultat. Det blev en effektiv utvärdering av lärarnas undervisning och vi kunde se att vissa arbetsätt faktiskt ledde till att eleverna utvecklades bättre än förut. Ett exempel på detta var den explicita metoden Genrepdagagogik.

Arbetet med skolornas lokala elevhälsa fick en bra skjuts med hjälp av analysarbetet och dess tydliga underlag och kunde börja växla om till att arbeta mer med förebyggande och främjande frågor, *Elevhälsa för högre målpuppfyllelse*. Om lärmiljön analyseras i ett elevhälsosammanhang lyfts fokus till att inte enbart handla om svårigheter och problem inom elever utan också om att vissa aspekter av undervisningen leder till ett bättre resultat. Viktiga aspekter som synliggjordes i analyserna var elevernas känsla av delaktighet och deras känsla av sammanhang och tilltro till sin förmåga. Frågor för elevhälsan blev att diskutera hur man bäst kunde bidra till en utveckling av liknande frågor.

Nu arbetar jag som pedagogisk utvecklare på Dalhemsskolan i Helsingborg. Dalhemsskolan har förskoleklass till och med åk 9 och har ca 350 elever. Vi använder arbetsmodellen från Utsikter som vi nu kallar för systematisk resultatanalys. Vi gör mätningar på alla våra elever tre gånger varje läsår. Mätningarna görs med standardiserade tester i läsa, skriva och räkna samt några enkätfrågor om hur eleverna uppfattar sin lärmiljö. Resultatet färgkodas fast nu behöver vi inte längre använda Excel. SKL (Sveriges kommuner och landsting) finansierar ett utvecklingsarbete som vi gör tillsammans med Landskrona stad och som innebär att vi digitaliserar färgkartorna med ett webb-baserat program. Vi kallar programmet DigiLys (digital analys). I DigiLys matar vi in elevernas råpoäng från testresultatet och får ut färgkartor samt diagram som visar på utveckling mellan två mätningar. Vi använder dessa visuella instrument när vi har analyser i våra arbetslag.

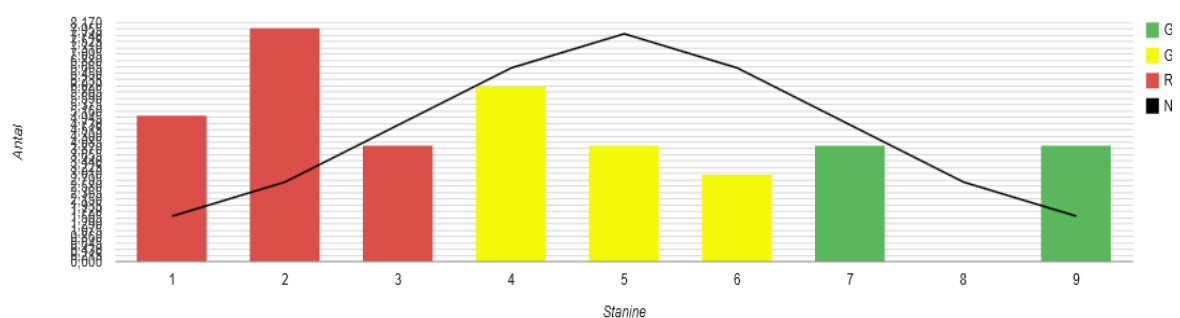
Analyserna fungerar som undersökande dialoger eller samtal om vad vi tror det är som har påverkat våra resultat och lett till god utveckling. Vi dokumenterar vad vi kommer fram till och sätter också upp målbilder för hur vi vill se våra resultat vid nästa mätning. Vi bestämmer hur vi ska utveckla vårt arbetssätt för att anpassa efter de behov av utveckling som synliggjorts under samtalet.

Man kan säga att vi använder standardiserade test med summativa resultat. Testerna mäter färdigheter som man behöver ha för att kunna tillgodogöra sig undervisningen på ett bra sätt, exempelvis läsa, skriva och räkna med flyt och förståelse. **Vi använder därefter resultatet på ett formativt sätt.** Vi ser hur långt vår undervisning har nått, synliggör vad som behöver vara nästa steg samt identifierar arbetssätt, metoder eller anpassningar som vi vet kan leda vidare.

Under Dalhemsskolans senaste analysrunda i januari har vi sett att vi har behov av att fortsätta utveckla våra elevers läsförståelse. Vi vet att det finns metoder som är mer effektiva än andra och provar nu att implementera Reciprocal Teaching för att utveckla läsförståelsen ytterligare.

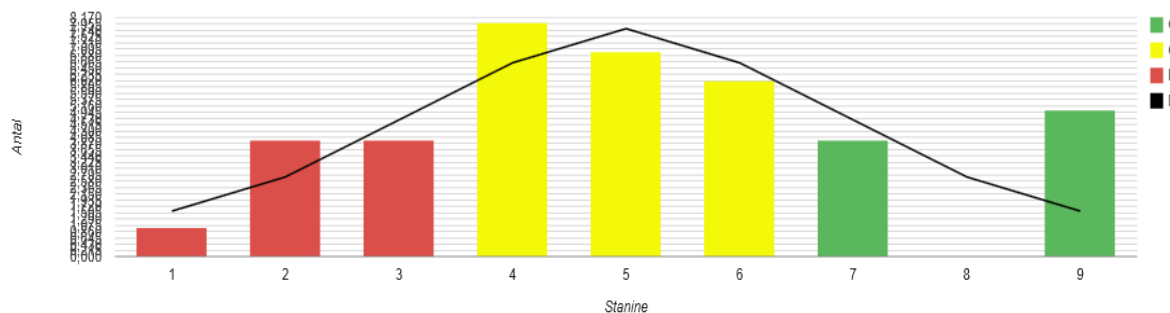
Vi har också uppmärksammat våra elevers behov av att utveckla sitt skolspråk och har idéer om att metoden kooperativt lärande kan vara bra för våra elever. Detta har lett till att vi har haft en introducerande föreläsning om vad metoden innebär och ett beslut om att vi ska fortsätta undersöka om denna metod kan vara något för alla våra klasser.

Magne 5 Åk3

Bildtext; Årskurs 3 ett resultat i matematik från september 2013. Här ser man att många elever kämpar med sitt lärande i matematik.

Magne 5 Åk3 jan 14

Bildtext, Årskurs 3 ett resultat i matematik från januari. I dessa båda diagram kan du se utvecklingen av hela åldersgruppen. Det är en mycket fin utveckling där fler elever har kommit över det värsta kämpandet.

I och med dessa analyser på grupp nivå betraktas våra elever i behov av särskilt stöd i högre grad som elever i en grupp som alla andra och med inkluderande ögon. Elevhälsan kan på detta sätt ge stöd till lärare och elever genom att delta med sin kunskap i analyser och i metodutveckling i skolans inre arbete. Även inom de resultat som signalerar röd färg kan man se utveckling av elevernas kunskaper på individnivå. Så elever med extra behov av stöttning blir sedda och det som är allra bäst är att vi kan uttala oss om hur farten på deras lärande och utveckling ser ut. Då kan vi också anpassa och förändra våra insatser efter hand.

Att leda arbetet med analyser av resultat är en intressant arbetsuppgift som passar oss specialpedagoger väl. Vår särskilda kompetens kommer till sin rätt i ett kollegialt och stimulerande ledar-och lärar-skap! Vi kan säkerställa att det specialpedagogiska perspektivet genomsyrar hela dagen för våra elever och det är ett utmärkt sätt att kunna se vad olika insatser för våra elever leder till. Det blir även tydligt om olika insatser på individnivå gör skillnad och om det gör det i relation till övriga elevers utveckling. Ett bra sätt att arbeta för en inkluderande miljö, ett sätt som inte innebär att alla är i samma rum eller precis får samma insats men där man kan se om eleverna utvecklas likvärdigt och säkerställa att inte någon enda elev står stilla i sin utveckling eller utvecklas så långsamt att hen riskerar att få kunskapsluckor.

Referenser

Elevhälsa för högre måluppfyllelse. Elevhälsa, 3 (2013).. Callegari, J., Pennegård, E.

Pygmalion in the Classroom. The Urban Review, 3(1), 16-20(1968). Rosenthal, R. & Jacobson, L.

Skolprojekt inom familjehemsvården. Helsingborgs stad(2008). Aldenius Isaksson A., Hintze K., Fastén L.

Social rapport 2010, Socialstyrelsen, 2010-3-11, ISBN 978-91-86585-00-6.

Systematiskt arbete med utbildning och hälsa. Psykisk hälsa, 4(2011). Tegenrot, F., Callegari, J., Lundin, N.

www.partinfo.se/om-part/utsikter/individ-och-gruppiva/

www.skolfam.se